

ØKONOMISK UTNYTTELSE AV MYRER I NORGE

Av direktør Ole Lie.

I henhold til de takseringer og oppgaver vi vanlig bygger på, har Norge som nevnt av forrige innleder, ca. 30 mill. dekar myr. Det vil si at rundt 10 % av landarealet er dekket av myr. Det er med andre ord store arealressurser vi her har med å gjøre.

Utnyttelse til dyrking.

Vi har undersøkelser som gir gode holdepunkter for en vurdering av mulighetene til dyrking. Det norske myrselskaps inventeringer, som er en oversiktsmessig myrregistrering omfatter hittil ca. 6 % av landets samlede myrareal. For de undersøkte myrer er vel $\frac{2}{3}$ av arealet karakterisert som dyrkbart. Dyrkingsverdet er gradert i 5 grupper, fra meget gode — til dårlige dyrkingsmyrer. Ved vurdering av dyrkingsverdet — i denne forbindelse — bygger vi på de rent agronomiske faktorer. Vi tar ikke direkte hensyn til en del viktige faktorer for dyrkingsmulighetene på et bestemt tidspunkt, f.eks. vei-forbindelsene eller priser og etterspørsel for landbruksprodukter m.v. Dette er forhold som kan endres og gjøre oppdyrkingen økonomisk mulig.

For å komme frem til et tall for mulige dyrkbare myrarealer i nærmeste fremtid og for å utelukke arealer som kan bli disponert til andre formål, kan vi halvere arealet dyrkbar myr iflg. inventeringene. På landsbasis får vi da som resultat at $\frac{1}{3}$ eller 10 mill. dekar av landets myrareal er nyttbar dyrkingsmyr. Dette forutsetter at resultatene som myrinventeringene viser, kan overføres på landets samlede myrareal.

Mulighetene for dyrking og utnyttelse av disse arealer stiller imidlertid visse forutsetninger som er viktige:

1. At bosettingen i landet gjør utnyttelsen av arealene mulig der myrene ligger. Myrene finnes ofte langt fra de sentrale områder og i de høyere soner av landet.
2. At det er aktuelt å produsere de planteslag som egner seg for myrjorda og for de klimaforhold som hersker i de strøk myrene forekommer.
3. At forholdene teknisk, kommunikasjonsmessig og økonomisk fortsatt legges tilrette for jordbruk på myr i høyere — og fjerntliggende strøk (kjøtt- og melkeproduksjon).

Vi kan imidlertid slå fast at myrene representerer en betydelig dyrkingsreserve for eventuell utbygging av det norske landbruk, bl.a. når det gjelder å styrke de bruksenheter som er for små. Forsøk og

erfaringer viser at det kan tas store avlinger på myrjord selv høyt til fjells. Myrene representerer en meget stor arealressurs som kan utnyttes til øking av jordbrukets produksjonskapasitet basert på norsk jord. Vi regner at det årlig nydyrkes 30—35 tusen dekar myr, men dette tallet kan økes betraktelig.

Reservene i myrarealene må imidlertid ikke forlede oss til å sløse med annen dyrket og dyrkbar jord. Myrressursene må vesentlig betraktes som mulige suppleringsarealer. Det bestående og sentrale jordbruk i bygdene er ofte et nødvendig utgangspunkt for utnyttelse av myrer og andre arealer som ligger noe unna eller på fjellet f.eks. til fellesbeiter og fôr dyrking.

Utnyttelse til skogreising.

Skogreising på myr er økonomisk forsvarlig på forholdsvis næringsrike myrer under skoggrensa. Statskonsulent Ole Jerven anslo i sitt foredrag den 12. desember 1972, på Myrselskapets Symposium, at 4—5 mill. dekar myr kan gi lønnsom skogproduksjon ved grøfting og gjødsling. Statskonsulenten regnet imidlertid ikke med at hele dette arealet ville bli tatt i bruk til skogreising. Alternativ utnyttelse til skogproduksjon eller jordbruk er også aktuelt for en del av disse arealer.

De økonomiske muligheter ved skogreising er sterkt avhengig av virkespriser og omkostningsnivået for driftsmidler m.v. For skog-eiere som kan nytte ledig arbeidskraft, vil skogreising på forholdsvis svake myrer også kunne være aktuelt. Den årlige skoggrøfting på myr er angitt i foregående innlegg.

Utnyttelse til torvdrift.

Torvdriften i vårt land er nå hovedsakelig produksjon av såkalt dyrkingstorv av forskjellige typer som brukes til dyrkingsmedium, jordforbedringsmiddel og potteplanter m.v. Det foregår noe brenn-torvproduksjon i beskjedne målestokk enkelte steder.

Den norske produksjonen av torv utgjør ca. 250 000 m³ pr. år beregnet som løs vare før pakking. Hertil kommer importen som for 1973 anslåes til ca. 60 000 m³. Det totale forbruk dreier seg om 300 000 m³. Herav går en betydelig del til videreforedling til komprimerte torvprodukter for plantedyrking som vesentlig eksporteres, anslagsvis 30—40 000 m³. Av resten brukes over 95 % til dyrkings-torv.

Det er lite omdannet kvitmosetorv som i første rekke nyttes til dyrkingstorv og videre foredling. På Østlandet og i de indre deler av Trøndelagen har vi relativt mye torv av nevnte type. De norske torvmyrene er imidlertid små i utstrekning i forhold til enkelte svenske torvmyrer. En annen bakdel ved de norske myrer er at de ofte er bløte med store og små vannansamlinger i midtpartiet. Virkelig

store og gode myrer for tradisjonell torvstrødrift har vi lite av i vårt land.

Produksjon av torv for forsyning av det norske marked er meget viktig og bør stimuleres. Derved vil en sikre tilførsel av torv til gartnerinæringen og produksjonen av småplanter for skog- og jordbruk. Torvindustrien skaffer arbeidsplasser i distriktene. Avtorving av myrer gir ofte god dyrkingsjord, ved at den lette mosetorva fjernes og dypereliggende tettere torv kan nyttes til dyrking.

Fremstilling av torvprodukter av brenntorvtypen er p.t. ikke aktuelt i Norge. En må imidlertid ikke se bort fra at dette kan bli mer interessant en gang i fremtiden. Produksjon av forskjellige typer torvbrensel, samt torvkoks og aktivkull er teknisk mulig. En opptrapping av brenntorvproduksjonen har de senere år foregått for el.-kraftfremstilling i flere land. Dette gjelder først og fremst land som har bedre tørkemuligheter enn det er i kyststrøkene, hvor de store brenntorvmyrene forekommer i vårt land.

For det norske marked er det som nevnt nå behov for en produksjon på 300 000 m³ løs vare før pakking, som stort sett tilsvarende samme mengde torv i rå tilstand i myrforekomsten. Hvis vi forutsetter en gjennomsnittlig avtorving til 1,5 m dybde, vil produksjonen av dette kvantum føre til at det årlig må avtorves ca. 200 dekar. På de fleste myrer stikkes det torv til minst 2,0 m dybde med en tilsvarende reduksjon av det avtorvede areal årlig.

I de fleste tilfeller vil det areal som avtorves bli bedre egnet for dyrking eller skogreising, enn tilfellet var før torvdriften ble satt igang.

Konklusjon.

Jeg har kort forsøkt å gi et bilde av en del av de muligheter som foreligger for økonomisk utnyttelse av landets myr- og torvressurser. Vi er heller ikke fjern for interessene når det gjelder fredning av myrområder. Myrselskapet var tidlig ute med forslag i den retning. Selskapet arbeider også nå aktivt med dette spørsmål, bl.a. ved et godt samarbeid med — og etter oppdrag fra — Miljøverndepartementet.

I betraktning av at det er 30 mill. dekar myr i vårt land, og at man til de økonomiske formål som her er nevnt, neppe kommer til å være interessert i utnyttelse av mer enn $\frac{1}{3}$ av disse arealer (dyrking, skogreising og torvdrift), mener jeg at det må finnes løsninger som tilgodeser begge interesser i rimelig grad. Utviklingen i retning av matmangel kan gjøre det sterkt ønskelig å utnytte dyrkbare arealer til matproduksjon.

Jeg er klar over at et og samme område kan bli — og ofte blir — av interesse for begge formål. Det er i slike tilfeller man må finne løsninger gjennom kompromisser eller alternativer. Vi har en rikelig-

het av forskjellige myrtyper. Min personlige mening er at de mest sentrale myrer som er nyttbare, må kunne disponeres til økonomisk utnyttelse. Et poeng er også at fredningen vanlig vil falle rimeligere hvis myrer av mindre økonomisk betydning disponeres i fredningsøyemed. I den utstrekning fredningen kan henføres til statsgrunn, må dette gjøres.

Jeg håper til slutt at de opplysninger som er fremlagt i disse to foredrag vil gi grunnlag for øket forståelse av alle interesser. Det er viktig at det skjer samarbeid på et tidligst mulig stadium. Svært ofte vil man finne alternativer som kan danne grunnlag for en brukbar kompromissløsning.

Når Myrselskapet tar opp disse spørsmålene, er det fordi Selskapet ønsker å medvirke til løsninger av disse spørsmål.

MYRENE VANNHUSHOLDNING

Av myrkonsulent Per Hornburg.

I fagkretser har det i lang tid vært ført diskusjon om myrene — spesielt mosemyrene — har positiv eller negativ innflytelse på landskapets hydrologiske forhold. Ved århundreskiftet ble det bl.a. av *Schreiber* (1) hevdet at myrene kunne betraktes som «vannmagasiner» i den mening at de i nedbørsrike perioder er oppsamlere og i tørkeperioder vannleverandører til landskapets bekker og elver. Forsøk eller undersøkelser som støtter denne oppfatning som en «alminnelig teori» foreligger ikke. I likhet med mange andre forhold innen naturlæren, grunner oppfatningen seg på kortsiktige iakttagelser, bl.a. mosetorvas store vannkapasitet i motsetning til mineraljorda. Som argument for å bevare myrer i naturtilstand (fredning) blir også ofte nyttet antakelsen om den positive hydrologiske virkning myrene har for landskapets *totale vannbalanse*, bl.a. av Moen (2).

En annen sak er at «tørrelegging» av større myrområder sannsynligvis vil forandre avdunstningsforholdene og luftfuktigheten lokalt sett.

For å øke beitemulighetene for viltet, kan en viss grøfting av myrene virke positivt. Grøfting vil fremme veksten av løvskog som særlig vinterstid er attraktivt beite for hjortedyrene.

Det foreligger i dag et betydelig antall forskningsresultater som entydig peker på at myrene i naturtilstand ikke har større utlignende virkning på vannhusholdningen enn mineraljord. Undersøkelser foretatt av *Ferda* (3) på tsjekkosllovakiske mosemyrer i fjellregionen viser at disse myrs hydrologiske funksjon har vært sterkt overdrevet, og at de ikke kan betraktes som vannreservoarer eller som avløpsregulatorer. Derimot viser undersøkelsene at et områdes totale